

Oppgave i PT501
Menighetsbygging
Sonja Leirvik

Godkjent oppgaveordlyd:

Hvilke konsekvenser kan drop-in-dåp få for
forholdet mellom dåp og det kristne
fellesskapet?

Fjellhaug Internasjonale Høgskole

[Høst 2022]

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	332
1 Innledning.....	333
1.1 Bakgrunn og problemstilling	333
1.2 Disposisjon og avgrensning	333
1.3 Folkekirkens bekjennelse og folkets religiøsitet.....	335
1.3.1 Den norske kirkes bekjennelsesskrifter	335
1.3.2 Religiøsitet i dagens Norge	336
2 Hoveddel	338
2.1 Hva er kristen dåp?	338
2.1.1 En tilstandsendring i forholdet til Gud og frelsen	338
2.1.2 Innlemmelse i det kristne fellesskapet	339
2.2 Drop-in-dåp	341
2.2.1 Kirkens erfaring med drop-in-dåp	341
2.2.2 Motivasjon for drop-in-dåp hos de dømte	342
2.3 I spenningen mellom bekjennelse og praksis	343
2.3.1 Dåpsforståelse i endring?	343
2.3.2 Dåp som personlig og ektefølt valg	345
2.3.3 Forholdet mellom dåp og nattverd	346
3 Konklusjon	348
4 Bibliografi	350

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og problemstilling

Den norske kirke (DNK) er grunnlovsfestet som Norges *folkekirke*, noe som betyr at den skal ha ressurser til å utføre kirkens oppdrag og være til stede over hele landet.¹ Som folkekirke står DNK i en særstilling som folkets, eller majoritetens, kirke. Ettersom man blir medlem i DNK ved å bli døpt, vil synkende dåpstall være av stor betydning. De siste årene har det derfor vært et større fokus på dåp, for å tilrettelegge dåp for flere.² I 2015 ble første «drop-in-dåp» foretatt i DNK (Lademoen kirke), og det har senere blitt praktisert av flere menigheter i DNK. Denne formen for dåp stiller ingen betingelser til den som ønsker å bli døpt, annet enn at vedkommende må kunne identifisere seg og ikke være døpt fra før, og er med å senke terskelen for at flere kan bli døpt utenom gudstjenesten. I 2021 fikk sokneprest Stein Ellinggard tildelt Olavstipendet for hans prosjekt «Frelst i en fei? – en kritisk undersøkelse omkring bruken av drop in-dåp fra 2015-2019». Dette er den første forskningen som har blitt gjort av denne dåpspraksisen Norge.

Ellinggards forskning har blitt utgitt som tre ulike artikler i tre forskjellige tidsskrifter, og jeg ble oppmerksom på arbeidet hans gjennom artikkelen «Drop-in-dåp gir tilgang på ny kunnskap om dåp» i Tidsskrift for praktisk teologi 1/2022. Mens jeg leste, ble jeg særlig oppmerksom på hvor liten forbindelse det virket å være mellom drop-in-dåpen og menighetsfellesskapet. Jeg så et behov for at det ble jobbet mer med forholdet mellom dåp og kirke, og hvordan drop-in-dåpen ivaretar eller eventuelt endrer dette forholdet. Min problemstilling blir derfor: Hvilke konsekvenser kan drop in-dåp få for forholdet mellom dåp og det kristne fellesskapet?

1.2 Disposisjon og avgrensning

Ettersom PT501 bare har et omfang på 10 studiepoeng, får oppgaven en del begrensninger med tanke på omfang. Ettersom oppgaven skal se på hvilke konsekvenser drop-in-dåpen kan få for forholdet mellom dåpen og det kristne fellesskapet, er det hensiktsmessig å se først på

¹ Regjeringen – barne- og familiedepartementet (regjeringen.no), «Den norske kirke»

² Ellinggard (2021): 37

hva Den norske kirke bekjenner om dåpen og dåpens sammenheng med det kristne fellesskapet. DNK har en lang historie som en majoritetskirke, noe som gjør at det kristne fellesskapet på mange måter er vevd inn i det allmenne samfunnet, og kan være vanskelig å skille ut som et bestemt fellesskap.³ Dermed forventer jeg at religiøse trender i det norske samfunnet også kommer til uttrykk i den «folkelige» forståelsen av kirkens praksis. Jeg vil derfor innledningsvis gjøre kort rede for kirkens bekjennelsesgrunnlag og religiøse trender i Norge.

Oppgaven vil bestå av tre hoveddeler. Den første delen vil handle om hva DNK lærer om dåpen ut fra sin bekjennelse. For å betone forholdet mellom dåp og menighetsfellesskap, vil jeg se på hvordan dåpen både er en hendelse og en prosess. Her påpeker jeg at dåpen både er en tilstandsending i forholdet til Gud, og noe som den dømte fortsetter å leve i resten av livet som kristen. I denne første delen av oppgaven vil Hegstads bok «Dåpen – en nådens kilde» være en viktig kilde. Hegstad var også mentor for Ellinggard og arbeidet hans om drop-in-dåpen, noe som jeg tenker gjør ham enda mer relevant å få «i tale» i denne oppgaven.

Da drop-in-dåpen ble arrangert for første gang i Norge, var det med et ønske om å senke terskelen for dåp for slitne småbarnsforeldre, med en forventning om at det kunne være sosiale og økonomiske faktorer til de synkende dåpstallene.⁴ Det viste seg imidlertid at forventningene fra kirkens side, og behovet som denne nye dåpspraksisen viste seg å møte, var litt forskjellig. I denne andre hoveddelen vil Ellinggards forskningsmateriale⁵ være av særlig interesse. Her vil jeg se nærmere på noen av erfaringene de som arrangerte drop-in-dåp har av denne praksisen. Hvilke behov mener de at drop-in-dåpen møter? Så vil jeg se på hva Ellinggard finner av motivasjon for dåp hos mennesker som har benyttet seg av den nye dåpspraksisen.

³ Hegstad (2009): 97-98

⁴ Ellinggard (2021): 5, 37, 54-55

⁵ Ellinggards arbeid er publisert i sin helhet av Bispemøtet på kirkens sider (som en pdf). Han har organisert det som tre artikler, som har blitt publisert som henholdsvis: «Drop-in-dåp gir tilgang på mere kunnskap om dåp» (Tidsskrift for praktisk teologi 39:1/2022), «Drop-in-dåp: En markedstilpasset og deprivatiserende dåpspraksis» (Teologisk tidsskrift 11:2/2022) og «Dåpsteologi fra brukerperspektiv» (Luthersk kirketidende 157:2/2022) Av enkelthets skyld forholder jeg meg til arbeidet i sin helhet.

I den tredje og siste hoveddelen vil jeg foreta en vurdering av praksisen med drop-in-dåp i lys av kirkens bekjennelse. Ettersom de to første delene blir å regne som grunnlaget for vurderingen som foretas her, tenker jeg det er naturlig at denne siste delen får større plass i oppgaven enn de to første. Ut fra Ellinggards funn vil jeg ser på i hvilken grad praksisen med drop-in-dåp ser ut til å ivareta og formidle en evangelisk-luthersk forståelse av hva dåpen er. I tråd med oppgavens problemstilling vil det være av særlig interesse hvilke konsekvenser praksisen kan få for forholdet mellom dåp og det kristne fellesskapet.

1.3 Folkekirkens bekjennelse og folkets religiøsitet

1.3.1 Den norske kirkes bekjennesskrifter

Den norske kirkes viktigste bekjennelsesgrunnlag er Bibelen. Samtidig har den fem bekjennesskrifter, som blir uttrykk for hvordan Bibelen tolkes. Her er tre trosbekjennelser fra oldkirken; den apostoliske, nikenske og athanasianske trosbekjennelse, og to fra reformasjonstida; den augsburgske bekjennelse av 1530 (heretter CA) og Luthers lille katekisme.⁶

Av bekjennesskriftene fra oldkirken er det bare den nikenske som nevner dåpen: «Jeg bekjenner én dåp til syndenes forlatelse».⁷ Dåpen er derimot godt behandlet i bekjennelsene fra reformasjonstiden. Ved å se på CA 9 «om dåpen» og CA 13 «om bruken av sakramentene» sammen, kan det sies at dåpen i hovedsak skal være et tegn og vitnesbyrd på Guds vilje mot oss, og at den derfor er nødvendig til frelse. Det er Gud som handler i dåpen ved at «Guds nåde blir budt fram» til den som døpes.⁸ Luthers lille katekisme knytter dåpsvannet til Guds ords befaling i Matt 28,19-20: «Døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere.» I dåpen gir Gud sitt løfte om frelse – syndenes forlatelse og evig liv – til den som tror (Mark 16,16: «Den som tror og blir døpt..»). Luther skriver om dåpen som en engangshendelse, men som den dømte fortsetter å leve i hver dag, ved å minnes hva dåpen virker for frelsen.⁹

⁶ «En evangelisk-luthersk kirke», kirken.no

⁷ Mæland (1985): 18

⁸ Ibid.: 32-33

⁹ Ibid.: 287-288

Når det gjelder kirken, bekjenner Den apostoliske trosbekjennelse troen på «en hellig, allmenn kirke» og «de helliges samfunn»,¹⁰ mens den nikenske anerkjenner at «der er én hellig, alminnelig og apostolisk kirke».¹¹ CA 7 «om kirken» lærer at «kirken er forsamlingen av de hellige, der evangeliet blir lært rent og sakramentene forvaltet rett».¹² At kirken er de troende samlet om ord og sakrament, går igjen i kommentaren til tredje trosartikkel i Luthers lille katekisme. Denne forsamlingen av troende er kalt, samlet, opplyst og helliggjort ved Den hellige ånd, og i den «gir han hver dag meg og alle troende full tilgivelse for all synd».¹³

1.3.2 Religiøsitet i dagens Norge

Norge har en lang historie hvor stat og kirke har vært tett knyttet sammen. Å bli døpt, og dermed bli medlem av kirken, var i lang tid så og si ensbetydende med å bli norsk samfunnsborger. Ifølge Christian Vs Norske Lov fra 1687, var det straffbart å ikke la sitt nyfødte barn bli døpt innen åtte dager.¹⁴ Selv om straff knyttet til dåp forsvant etter hvert, fortsatte dåpstallene i lang tid å være høye. Så sent som i 1960 ble fremdeles 97 prosent av alle fødte i Norge døpt.¹⁵ Til sammenligning var det tilsvarende tallet i 2021 48 prosent.¹⁶

At dåpstallene – og dermed medlemstallene i Den norske kirke synker, viser en forandring i befolkningens religiøsitet, men er ikke nødvendigvis et tegn på at det er færre religiøse.¹⁷ I «Religion i dagens Norge – Mellom sekularisering og sakralisering» av Pål Botvar og Ulla Schmidt m.fl., skisseres en situasjon der «tradisjonelle former for religion basert på ytre autoritet ser ut til å bli erstattet av en mer subjektiv form for spiritualitet».¹⁸

¹⁰ Ibid.:16

¹¹ Ibid.: 17-18 Teksten blir oversatt noe forskjellig på gresk (øst-kirken) og latinsk (vest-kirken). Uttrykket «tror på» ønsket kirken i vest bare å bruke i forbindelse med Gud.

¹² Ibid.: 31

¹³ Ibid.: 284

¹⁴ Chr.Vs NORSKE LOV, Anden Bog, Cap.5, 6. Art. V. *Kong Christian Vs Norske Lov, 1687* (Universitetsforlaget 1982 – tilrettelagt for internett)

¹⁵ «Den norske kirke i tall – 2014», Kirkerådet (kirken.no): 37

¹⁶ <https://www.ssb.no/statbank/table/12025>

¹⁷ Botvar & Schmidt (2010): 27

¹⁸ Ibid.: 60

Oppslutningen rundt absolutte moralsannheter og trossetninger svekkes, og religion blir i stadig større grad oppfattet som å finne uttrykk for menneskelige erfaringer og følelser.¹⁹

Pål Repstad ser ut til å snakke om det samme når han beskriver religiøse trender i Norge. Han snakker om *religiøs individualisering*, som i at mennesker blir sin egen livssynsautoritet for tro og praksis, og at egen religiøsitet begrunnes med hva som fungerer eller er meningsfylt for en selv.²⁰ Nyere religionsforskning har blitt mer opptatt av den sanselige og følelsesmessige dimensjonen i religion. I en situasjon der de dogmatiske elementene i religionen ofte tones litt ned, og det sanselige og ikke-verbale får større plass, blir budskapet mindre presist og kan tolkes i mange retninger, og legger på denne måten til rette for religiøs individualisering.²¹

Repstad påpeker at religiøs individualisering ikke er det samme som *sekularisering*, men at de to trendene gjerne opptrer sammen og forsterker hverandre. Med sekularisering mener han at religion og ytre religiøse autoriteter i mindre grad enn tidligere får prege samfunnet og menneskers liv, noe som blant annet fører til en del likhetstrekk i holdninger og livsstil på tvers av religiøse og ikke-religiøse miljøer.²²

Religiøsiteten ser ut til å *privatiseres*, både i den forstand at religion i stor grad begrenses til å regulere normer og verdier som knyttes til privatsfæren (med særlig vekt på familie og fritid), men også at religion oppleves som noe hver og en må ta stilling til og velge selv. Denne valgfriheten knytter Repstad til demokrati og autonomi, og noe som nærmest kan regnes som en fellesideologi for de fleste som lever i Norge i dag.²³

¹⁹ Ibid.: 198-199

²⁰ Repstad (2020): 46-50

²¹ Ibid.: 113-114

²² Ibid.: 26-34

²³ Ibid.: 21,54-55

2 Hoveddel

2.1 Hva er kristen dåp?

2.1.1 En tilstandsendring i forholdet til Gud og frelsen

Bibelens Gud er både Skaperen og Frelseren. Gud vurderte skaperverket sitt til å være svært godt (1 Mos 1,31), men mennesket valgte å søke sitt eget framfor å handle i kjærlighet til sin skaper og sin neste (1 Mos 3,6-13), og dermed kom synden inn i verden. Det grunnleggende i syndsbegrepet er at menneskets tillitsfulle relasjon til Gud er ødelagt, noe som også slår ut i syndige handlinger. Synd er dermed noe som både skader menneskets forhold til Gud og forholdet til andre mennesker. Synden ødelegger og krenker Guds skapervilje, og setter synderen under Guds dom. Like fullt er mennesket fortsatt Guds skapning.²⁴

Det er Guds skaperverk som er målet for Guds frelse. Dette kommer kanskje sterkest til uttrykk gjennom inkarnasjonen: Guds logos, som verden er skapt ved, kom til sin verden for å frelse den. Frelsen er ikke en frigjøring *fra* det skapte, men en bekreftelse og frigjøring *av* det skapte, i det at Gud realiserer sin skapervilje i frelsen. Guds frelsesgjerning er ikke identisk med hans skapergjerning. Alle mennesker er skapt av Gud, og opprettholdes av hans fortsatte skapergjerning. Guds frelsesgjerning er derimot en gave som tilbys mennesket gjennom dåpen og må tas imot for å være virksom.²⁵

Det nye testamentet omtaler flere ganger frelsen som å bli født på ny (Joh 1,13; 3,3; Jak 1,18; 1 Pet 1,3.23; 1 Joh 2,29; 3,9; 4,7; 5,1.4.18). Subjektet for den nye fødselen er Gud eller Ånden.²⁶ Før himmelfarten, påla Jesus disiplene om å vente i Jerusalem til de ble døpt med Den hellige ånd (Apg 1,4-5). Peter kobler den spesielle hendelsen i Jerusalem på pinsedag – ildtungene over hodene og språkunderet – med profeten Joels ord om at Gud i de siste tider vil utøse sin Ånd over «alle mennesker» (Apg 2,16-21). Gjennom oppfordringen om å la seg døpe, inviteres tilhørerne til å få del i Ånden.²⁷ I sitt brev til Titus (3,5-6),

²⁴ Hegstad (2019): 64-65

²⁵ Ibid.: 57-61, 88

²⁶ Ibid.: 84

²⁷ Ibid.: 75-76

formulerer Paulus det slik: «Han frelste oss ved badet som gjenföder og fornyer ved Den hellige ånd, som han så rikelig har øst ut over oss ved Jesus Kristus, vår frelser.»

Gjennom dåpen settes den dømte inn i en ny relasjon til Gud. Tillitsforholdet som ble ødelagt av synden, blir i dåpen skapt på nytt. Ved dåpen dør mennesket, sammen med Jesus, bort fra livet som er underlagt synden og Guds dom. Og sammen med Jesus blir mennesket så oppreist til et nytt liv – som Guds barn (Rom 6,3-11; 8,15). Samtidig som det må fastholdes at ethvert menneske står i en spesiell relasjon til sin skaper, skjer det en viktig endring i denne relasjonen i dåpen. I Gal 4,1-7 sammenligner Paulus denne tilstandsendringen med den rettslige endringen som på den tiden ble forbundet med å gå fra å være et umyndig barn under formynderskap (på linje med slaver) til å bli myndig og arving.²⁸

2.1.2 Innlemmelse i det kristne fellesskapet

Apg 2,41 forteller også om en annen dimensjon ved dåpen: «de som tok imot budskapet, ble døpt, og den dagen *ble det lagt til* omkring tre tusen mennesker». Denne passive formen av å legge til (προσετέθησαν) kan forklares som en omskriving for Gudsnavnet²⁹, altså at det er Gud som legger mennesker til fellesskapet av de dømte.³⁰ NT bruker ofte begrepet ἐκκλησία³¹, som både kan sikte til det lokale fellesskapet av troende (Gal 1,2), og til fellesskapet av kristne over hele verden (Gal 1,13).³² For Hegstad er det et sentralt poeng at dette fellesskapet også er et virkelig og konkret fellesskap. Han mener at når CA 7 sier at «kirken er forsamlingen av de hellige, der evangeliet blir lært rent og sakramentene forvaltet

²⁸ Hegstad (2019): 85-86

²⁹ Leivestad/Sandvei (2003): 228, d (4)

³⁰ Hegstad (2019): 156

³¹ Fra profangresk vil begrepet sikte til en politisk sammenkomst av borgere – en «folkeforsamling».

Septuaginta bruker ordet til å oversette det hebraiske לְקָהָל, som betegner israelsfolket som samles foran Guds åsyn.

³² Hegstad (2009): 18

rett»³³, kan det sees som en kommentar til Matt 18,20, hvor løftet om Jesu nærvær knyttes til fellesskapet av mennesker som kommer sammen i Jesu navn.³⁴

Dåpen handler altså både om fellesskap med Gud og med mennesker som søker Gud i Jesu navn.³⁵ Hegstad understreker at dette «dobbelte» fellesskapet ikke opphører å eksistere når den konkrete samlingen er slutt, men fastholder at det er «umulig å tenke seg en kirke som ikke samles i Jesu navn, om ord og sakrament.»³⁶

Mens dåpen tradisjonelt sett har vært inngangen til det kristne fellesskapet, har nattverden blitt regnet som sakramentet som samler de døpte, og på en særlig måte gir del i Jesus Kristus.³⁷ I de eldste dåpsliturgiene reflekteres forholdet mellom de to sakramentene ved at dåpshandlingen ble avsluttet med at de døpte fikk delta i nattverden for første gang.³⁸ Fremdeles er nattverden forbeholdt de som er døpt i Den norske kirkes liturgi.³⁹ DNKs dåpsliturgi, med fadderordning og foreldreansvar, formidler sammenheng mellom dåp og nattverd ved at faddere og foreldre lover å hjelpe den døpte til å bruke Guds ord og delta i nattverdsmåltidet, slik at vedkommende kan vokse i kristen tro.⁴⁰

I DNK er den vanligste dåpsformen barnedåp. I NT er de som blir døpt i all hovedsak voksne – og flere plasser kobles troen og dåpen sammen (f.eks. i Mark 16,16). Ettersom kirken bekjenner én dåp, har derfor de som praktiserer dåp av barn måtte forholde seg til hvorvidt barn kan tro. Professor ved TF på UiO, Trond Skard Dokka, poengterer at også de som ikke har forutsetninger for en bevisst tro, kan tro i den forstand at man møter omverdenen med tillit, og tar imot det som omgivelsene gir.⁴¹ I DNK var det likevel fram til 1968 bare døpte og konfirmerte som kunne gå til nattverd, for å sikre kunnskap og forståelse for hva nattverden egentlig handler om. Fra 1993 ble nattverdbordet imidlertid åpnet for

³³ Mæland (1985): 31

³⁴ Hegstad (2009): 19-20

³⁵ Ibid.: 87

³⁶ Ibid.: 93

³⁷ Hegstad (2019): 160

³⁸ Ibid.: 160

³⁹ Almennelige bestemmelser for Ordning for hovedgudstjeneste, pkt 39. *Gudstjenesteboken 2011*.

⁴⁰ Ordning for dåp i hovedgudstjeneste, pkt 4. *Den norske kirke 2017*.

⁴¹ Hegstad (2019): 135

alle døpte.⁴² Dette viser en forståelse av at dåpen er Guds handling med mennesket, og dermed gir alle døpte samme status i det kristne fellesskapet.⁴³

2.2 Drop-in-dåp

2.2.1 Kirkens erfaring med drop-in-dåp

Min tilgang til Ellinggards intervju av de ansatte og frivillige som hadde vært med å tilrettelegge for drop-in-dåp, er hans analyse av hvorvidt dåpspraksisen oppleves som løsrevet fra kirkefellesskapet og avpasset den enkeltes behov (privatisert), eller om praksisen gjør at dåpen bli mer synlig og få økende plass i samfunnet (deprivatisert).⁴⁴ Bevisst på disse rammene, vil jeg trekke fram noe som ser ut til å gå igjen av «kirkerepresentantenes» erfaringer med drop-in-dåpen.

2.2.1.1 En tilgjengelig og folkelig kirke

Ofte har drop-in-dåpen blitt lagt til et større arrangement i lokalmiljøet, og fått en del mediedekning. Dette ga et bilde av kirken som tilgjengelig og fleksibel, og praksisen hadde gjort at dåpen opplevdes som en mulighet for flere. Dåpen ble lettere tilgjengelig. De som møtte opp på dåpsdagen ble møtt av et trygt og samtalende fellesskap av både ansatte og frivillige, og flere opplevde at det ble knyttet kontakter utover dåpsdagen mellom familier og enkeltpersoner i dette fellesskapet. Dermed ble dåpen også satt inn i gode sosiale rammer.⁴⁵

2.2.1.2 En tilpasset og nær dåpshandling i kirkens regi

Flere av informantene snakket om at det å bli døpt i kirkens hovedgudstjeneste kan oppleves fremmedgjørende for en dåpsfamilie som ikke er kjent med liturgi og salmer. De hadde gode erfaringer med at terskelen for dåp ble senket ved å legge dåpen utenom hovedgudstjenesten. Drop-in-dåpen ga en følelse av å møte folk der de var og imøtegå ulike behov på en god måte. Samtidig var det fellesskapet mellom ansatte og frivillige i kirken som

⁴² Ibid.: 137

⁴³ Ibid.: 172

⁴⁴ Ellinggard (2021): 54

⁴⁵ Ibid.: 61-64

planla og gjennomførte dåpsdagen, noe som opplevdes som at kirken hadde regien på dåpshandlingen.⁴⁶

2.2.1.3 *Spenning mellom dåpshandling og menighetsfellesskap/videre oppfølging*

Flere av informantene uttrykte at de ønsket en tydeligere forbindelse mellom dåpen og hovedgudstjenesten/det lokale menighetsfellesskapet. Flere uttrykte at det var overraskende at så mange av de som møtte opp på dåpsdagen ikke kom fra det geografiske området som lokalkirken befant seg i. Dåpen ble derfor i mange tilfeller det ene møtepunktet, og vanskeliggjorde kontakt med lokalmenigheten, oppfølging og trosopplæring i etterkant av dåpshandlingen. Ellinggard beskriver et savn hos flere av informantene i at det ikke er en forbindelse mellom dåpspraksisen og menighetsfellesskapet/hovedgudstjenesten, ettersom de mener at det er slik dåpen er ment å være – altså som inngangen inn i menighetsfellesskapet. Disse ga uttrykk for at de ønsket en markering av de som ble døpt utenfor dette fellesskapet i gudstjenesten.⁴⁷

2.2.2 **Motivasjon for drop-in-dåp hos de døpte**

2.2.2.1 *Dåpen som initiasjonsrite*

I sin undersøkelse, fant Ellinggard at dåpen fungerte som innlemmelse i et fellesskap, og med dette skapte *trygghet* og opplevdes *identitetsstyrkende*. Fellesskapet som siktes til kunne være enten samfunnet, familie eller menighet. Som tidligere nevnt, har dåp i DNK i en stor grad sammenfalt med det å bli en norsk samfunnsborger. For noen ble dåpen forstått som en mulighet til å få del i et fellesskap man forbinder med gode tradisjoner og verdier, uten nødvendigvis å bli drevet av en spesiell troserfaring. Familien er en viktig plass for identitetsskaping og tradering av verdier, og for noen ble dåpen en overgang fra et slags «utenforskap» i familiefellesskapet. For noen av de som allerede var aktive i lokalmenigheten, ble dåpen inngangen til fullverdig medlemskap i menighetsfellesskapet.⁴⁸

⁴⁶ Ibid.: 59-60, 63

⁴⁷ Ibid.: 60-61

⁴⁸ Ibid.: 43-44, 71

2.2.2.2 Dåpen som et ektefølt valg

Mange av informantene i undersøkelsen understreket dåpen som deres personlige valg. For noen av de som hadde latt være å la barna døpe som små, var det viktig at dåpen skulle være et utslag av barnets egen indre religiøse motivasjon. De ønsket at barnet selv skulle ta et oppriktig og reflektert valg – og ikke som et uttrykk for tilpasning til kultur eller «normalen» i samfunnet. På denne måten fikk dåpen form av en bekjennende handling. I denne gruppen havnet også de som uttrykte at dåpen hadde blitt motivert av et behov for et vendepunkt i livet, der de la fra seg det gamle og fikk ta imot Guds nåde.⁴⁹

2.2.2.3 Drop-in-dåpen som en markedstilpasset praksis

Flere av de som har benyttet seg av drop-in-dåp har begrunnet valget med at praksisen fjernet en del hindre og gjorde det enkelt å bli døpt. For en del var det ikke et bevisst valg at de hadde latt være å døpe barnet mens de var små, men beskrev ulike hindre i hverdagen som gjorde det vanskelig å få til praktisk. Noen av grunnene som ble oppgitt som hindre, var bl.a. samlivsbrudd, sykdom og etablering på ny plass. Et annet hinder var frykten for religiøs eksponering, noe som gjaldt både barn og voksne. Etersom dåp i Den norske kirke i så stor grad har blitt forbundet med dåp av babyer, kan terskelen bli høy for å bli døpt sammen med disse på en vanlig dåpsgudstjeneste. Drop-in-dåpen ble derimot beskrevet som en privat og intim handling, der den dømte kunne konsentrere seg om selve handlingen.⁵⁰

2.3 I spenningen mellom bekjennelse og praksis

2.3.1 Dåpsforståelse i endring?

Vi har sett at kirken ut fra sine bekjennelsesskrifter snakker om en tilstandsendring hos den som blir døpt. Selv om alle mennesker er skapt av Gud, skjer det noe i dåpen som gir den dømte del i Guds Ånd, noe den udømte ikke har del i. Den dømte går fra å være under Guds dom over synden, til å motta syndenes forlatelse og løftet om et evig liv. Ved dåpen legger

⁴⁹ Ibid.: 44-45, 74

⁵⁰ Ibid.: 46-47

Gud mennesker til sin verdensvide kirke, som også gir seg utslag som lokale, virkelige fellesskap. I dette fellesskapet fortsetter de dømte å leve det nye livet i dåpens løfte.

Når vi ser på funnene som Ellinggard har gjort i sin undersøkelse av drop-in-dåpen, er det tydelig at dåpen i liten grad forstås som at man frelses *fra* noe. Dåpen blir i stor grad oppfattet som en initiasjonsrite; at dåpen innlemmer i et fellesskap. Imidlertid er det ikke nødvendigvis kirken, eller et konkret menighetsfellesskap den dømte forstår seg innlemmet i. Ellinggard henviser til den danske professoren Anders-Christian Jakobsens analyse av den danske folkekirkes endring i dåpsforståelse, beskrevet som en endring fra en «frelsesreligion» til en «velsignelsesreligion».⁵¹ Ellinggard spør seg om ikke hans undersøkelse av drop-in-dåpen peker på en lignende utvikling i DNK. Han finner igjen bilder av dåpen som en plass for trygghet, noe som gir mening her og nå.⁵² Om en slik endring i forståelsen av dåpen er reell, er det rimelig å forvente at dette ikke bare kommer til uttrykk hos de som benytter seg av drop-in-dåp, men også de som velger andre dåpsformer. I KIFO-rapporten «Når det rokkes ved tradisjon og tilhørighet» (2015), forsker Ida Marie Høeg og Ann Kristin Gresaker på nedgangen i oppslutningen om dåp i Oslo bispedømme. De finner at medlemmer i DNK framhever dåpen som mindre viktig enn religiøse markeringer som begravelse og vielse. Her presenteres tall fra tros- og livssynsundersøkelsen 2012, som viser at de vanligste grunnene for at medlemmer av DNK velger dåp for sine barn har med tradisjon og høytidelighet å gjøre. Det er noen geografiske ulikheter, men jevnt over hele landet begrunner kun halvparten dåpen med at barna blir en del av kirken, og enda færre begrunner den med det å «bli Guds barn».⁵³ Dette ser altså ut til å bekrefte at det er en spenning mellom det kirken bekjenner om dåpen og den «folkelig» dåpsforståelsen.

Praksisen med drop-in-dåp ble tatt i bruk på bakgrunn av synkende dåpstall, med den hensikt å tilrettelegge for at flere vil la seg dømpe. Om dåpsforståelsen har endret seg, på en måte som gjør at den ikke lenger reflekterer kirkens bekjennelse av hva dåpen er, er dette relevant for hvordan man legger til rette for dåp. Det reiser spørsmålet om den nye

⁵¹ Med velsignelsesreligion siktes det her til en religion som tilbyr livshjelp og livsmening for mennesker her i tiden, til forskjell fra å bli frelst fra noe, med et håp om at noe skal fullendes en gang i fremtiden.

⁵² Ellinggard (2021): 73

⁵³ Høeg & Gresaker (2015): 39

dåpspraksisen er med på å opprettholde en spenning mellom det kirken bekjenner og det som oppfattes av store deler av medlemmene og de som ønsker å bli medlem.

2.3.2 Dåp som personlig og ektefølt valg

Ellinggard fant i sin undersøkelse at flere som kom til drop-in-dåp understreket at den personlige erfaringen var viktig for å la seg døpe. Dåpen opplevdes som et ektefølt valg, som ga mening for en selv. Flere av foreldrene uttrykte at de ikke ønsket å ta valget om dåp på barnets vegne, men at dette var et valg barnet selv måtte ta når det var klar for det. I «Når det rokkes ved tradisjon og tilhørighet», finner Høeg & Gresaker noen av de samme holdningene blant foreldre som selv er medlemmer av DNK, men som ikke ønsker å ta valget om dåp på barnets vegne. Foreldrene virker bevisst på at det følger med et ansvar om å lære opp barnet i den kristne troen ved barnedåpen, og at dette løftet må følges opp som en forutsetning for å velge dåp. Foreldrene er positive til at barnet skal få muligheten til å velge dåp senere, men på et tidspunkt hvor de er modne nok til å ta et selvstendig valg.⁵⁴ Noen av foreldrene mener i tillegg at religiøs påvirkning ikke er ønskelig før barnet kan vurdere sannhetsverdien i det som blir sagt.⁵⁵ Høeg & Gresaker mener å finne en forestilling blant disse foreldrene at religion er et personlig forhold, og at de derfor mener at barna selv må orientere seg i det religiøse.⁵⁶

Denne vektleggingen av dåpen som et personlig valg som stiller til ansvar, og som derfor hver enkelt selv må ta stilling til, ser ut til å kunne være et uttrykk for de religiøse trendene som preger Norge i dag (se punkt 1.3.2). På den ene siden er den kristne dåpen og troen individuell og personlig, ettersom den er en tillitsrelasjon til Gud (se punkt 2.1.1). Samtidig er det vanskelig å komme forbi at det er et visst budskap som ligger til grunn for å bli en del av det kristne fellesskapet. På pinsedag var det *de som tok imot* budskapet om Jesus som Herre og syndenes forlatelse, som lot seg døpe, og som ble lagt til fellesskapet (Apg 2,41). Den kristne dåpen og troen kan derfor ikke reduseres til å være et personlig og

⁵⁴ Høeg & Gresaker (2015): 89-92

⁵⁵ Ibid.: 97

⁵⁶ Ibid.: 103

ektefølt valg, noe som gir mening for den enkelte, men uttrykker også at man tar imot et budskap som kan formes som et fellesskaps trosbekjennelse.⁵⁷

Av Ellingards arbeid, kommer det fram at det var svært sjeldent at det ikke ble dåp for de som møtte opp til drop-in-dåp. Selv der hvor prestene oppfattet at dåpen handlet mer om kultur og tradisjon, valgte de å se på ønsket om dåp som et uttrykk for tro.⁵⁸ Derimot førte drop-in-dåpen heller i liten grad de døpte inn i et tettere menighetsfellesskap. Ifølge kirkens bekjennelse, har kirken et forvalteransvar for dåpen (CA 7, se punkt 1.3.1). DNKs bestemmelser for dåp forutsetter at barn som blir døpt, oppdras i den kristne tro. En voksen dåpskandidat skal prøves i sin kristne kunnskap og holdning og få tilpasset undervisning og veiledning før dåp.⁵⁹ I en situasjon der religiøs individualisme er så framtrødende, bør man spørre seg om det ikke er enda viktigere å forsikre seg om at de som døpes (eller skal bære noen til dåp) har en forståelse av dåpen som er forenlig med kirkens bekjennelse. Det uforpliktende ved drop-in-dåpen kan være en måte å fjerne terskler for dåp i en travel hverdag, men det kan også vanskeliggjøre prestens mulighet til å vurdere om det finnes et grunnlag for dåp, og videre oppfølging med tanke på trosopplæring.

2.3.3 Forholdet mellom dåp og nattverd

Det er ikke bare det å reservere seg fra en kollektiv bekjennelse som kan være uttrykk for en individuell religiøsitet. I en majoritetskirke hvor dåpen i mer eller mindre grad oppleves synonymt med det å være samfunnsborger, kan noen kjenne på et behov for å definere et «sant» kristent fellesskap innenfor rammen av folkekirken.⁶⁰ Pietismen er et eksempel på hvordan troen kan individualiseres. Ved å definere hvordan en sann omvendelse skulle få synlige utslag hos den døpte, og vektlegge nødvendigheten av en slik omvendelseserfaring, fikk omvendelsen en tilnærmet sakramental funksjon på linje med dåpen. Dette kom imidlertid til å underkjenne troen hos mennesker som var døpt og selv forsto seg som troende, og definere dem ut av det «sanne» kristne fellesskapet.⁶¹ Lenge har det å gå til

⁵⁷ Hegstad (2009): 108

⁵⁸ Ellingard (2021): 60

⁵⁹ Almennelige bestemmelser for dåp, pkt 1 og 6, *Den norske kirkes gudstjenestebok 2011*

⁶⁰ Hegstad (2009): 98

⁶¹ Hegstad (2019): 106-107, 110-114 og Repstad (2020): 114

nattverd blitt oppfattet som en aktiv og bevisst troshandling for en «indre kjerne» av kirkefellesskapet, og ikke som en konsekvens av dåpen.⁶² Som vi så under avsnitt 2.1.2 har også nattverden blitt forbeholdt de som både var døpt og konfirmert – altså de som hadde fått en god opplæring i den kristne troen i tillegg til å være døpt. I dag settes det ingen annen betingelse for å gå til nattverd enn å være døpt.⁶³ Hegstad definerer kirken som blant annet «fellesskapet av de døde»,⁶⁴ og mener at man må være forsiktig med å definere kirkens grenser på en sån måte at man definerer folk ut av dette fellesskapet.⁶⁵

Blant Ellinggards informanter som var med å tilrettelegge drop-in-dåp, ble det formidlet et ønske om en tettere forbindelse mellom dåp og menighetsfellesskap (se avsnitt 2.2.1.3). Det betyr ikke at dåpen må skje i hovedgudstjenesten. Flere ga uttrykk for at det kunne oppleves fremmedgjørende for dåpsfamilien at dåpen ble lagt til gudstjenesten, grunnet lite kjennskap til elementene i en gudstjeneste, og at det derfor kunne ta oppmerksomheten bort fra handlingen, og i verste fall bli en for høy terskel for dåp. Fra oldkirken finnes det kilder som forteller at dåpen av flere årsaker foregikk utenfor gudstjenesten. Blant annet ble dåpen praktisert som full neddykking, noe som krevde mye vann, og i tillegg var den som ble døpt naken. Likevel var det en tydelig forbindelse mellom dåp og det kristne fellesskapet, ettersom dåpshandlingen ble avsluttet med å la den døde delta i nattverdsfeiringen for første gang.⁶⁶ Også praksisen med nøddåp forutsetter at dåpen stadfestes under en gudstjeneste i kirken om barnet lever opp.⁶⁷ Om dåpens karakter som både hendelse og prosess skal tas på alvor, mener jeg at det må settes noen føringer for praksisen med drop-in-dåp hvor det forutsettes en forbindelse mellom dåpshandling og gudstjenestefellesskapet. Hegstad vurderer det slik at når døde ikke deltar i nattverdfellesskapet, må det forstås som at «kirken ikke fullt ut har lyktes med sin dåpspraksis».⁶⁸

⁶² Hegstad (2019): 162

⁶³ Alminnelige bestemmelser for Ordning for hovedgudstjeneste, pkt 39. *Gudstjenesteboken 2011*.

⁶⁴ Hegstad (2019): 156

⁶⁵ Hegstad (2009): 101

⁶⁶ Hegstad (2019): 159-160

⁶⁷ Alminnelige bestemmelser for dåp, pkt 18, *Den norske kirkes gudstjenestebok 2011*

⁶⁸ Hegstad (2019): 162

Ellinggard peker på noen ekklesiologiske implikasjoner av praksisen med drop-in-dåp. Han viser til den danske teologen Hans Raun Iversen⁶⁹ som ønsker å definere den danske folkekirken til en brukerkirke som innretter seg etter hvordan «brugerne best kan bruke den». Det ser ut til at det å være en brukerkirke innebærer å omfavne religiøs individualisme på en slik måte at det ikke stilles noen forutsetning om å innlemmes i noe forpliktende kirkelig fellesskap ved dåpen.⁷⁰ I så tilfelle tror jeg vi ender opp med at «forsamlingen av de hellige, der evangeliet blir lært rent og sakramentene forvaltet rett» (CA 7), blir sammenfallende med ansatte og frivillige i samarbeid om å tilby etterspurte tjenester.

3 Konklusjon

I arbeidet med praksisen drop-in-dåp, har jeg sett at kirken ønsker å endre på noe ved dåpspraksisen, slik at dåpen kan bli mer tilgjengelig for de som ønsker å bli en del av kirken. Dåp i DNK har i stor grad blitt ensbetydende med barnedåp. Det er mange forventninger til denne dåpsformen som kan skape unødvendige hindre for dåp. Drop-in-dåpen viser seg å fjerne en del av disse hindrene, og har for mange gitt en personlig og god erfaring av dåpshandlingen. I denne oppgaven har jeg imidlertid vært opptatt av hva denne praksisen kan få av konsekvenser for forholdet mellom dåp og det kristne fellesskapet. På bakgrunn av dette, har jeg vurdert Ellinggards funn om drop-in-dåp-praksisen («Frelst i en fei? - en kritisk undersøkelse omkring bruken av drop in-dåp fra 2015-2019») mot hva kirkens bekjennelsesskrifter lærer om dåpen.

Ellinggard finner at dåpen først og fremst blir sett på som en initiasjonsrite, og at den i liten grad oppleves som en tilstandsending, slik kirken bekjennelse formuleres. Han antyder en endring fra kirkens bekjennelse av dåpen som frelse fra Guds dom og til syndenes forlatelse og evig liv, til en «folkelig» dåpsforståelse som en velsigneshandling. Selv om dåpen betones som en initiasjonshandling, er det ikke noen nødvendighet at det er kirkens fellesskap den dømte forstår seg innlemmet i. Ved å legge opp til en uforpliktende drop-in-dåp, som ikke legger videre føringer for oppfølging eller hjelp til å vokse i troen, kan man stå

⁶⁹ Ellinggard refererer til hva Iversen har skrevet i sin bok «Folkekirke, brukerkirke, kirke i misjon» (2021)

⁷⁰ Ellinggard (2021): 58, 67-68

i fare for å opprettholde en dåpsforståelse som ikke går overens med kirkens bekjennelse, og dermed ikke fører til et reelt trosfellesskap.

Ellinggard finner også en betoning av dåpen som et personlig og ektefølt valg. Dette ser ut til å sammenfalle med privatiseringen og individualiseringen av religiøsitet som preger det allmenne samfunnet i Norge. Valgfriheten settes høyt, og troen er noe enhver må ta ansvar for selv. At drop-in-dåpen ser ut til å legge til rette for en slik individualisert trospraksis, kan komme til å redusere dåpen til noe mindre enn det kirken bekjenner den som. Dåpen har også en kollektiv dimensjon ved seg, ved at den innlemmer i et fellesskap som har en felles bekjennelse. Denne bekjennelsen forplikter den dømte på hva han eller hun legger i forståelsen av dåpen.

Blant de som har vært med å tilrettelegge for og gjennomført drop-in-dåpen, finner Ellinggard at det er et savn etter en tettere forbindelse mellom dåpshandlingen og det lokale menighetsfellesskapet. Noen ytrer et ønske om å på en eller annen måte få markert i en gudstjeneste de som har blitt døpt utenfor gudstjenesten. I denne oppgaven har jeg vist at dåpen forstås som både en hendelse og prosess ut fra kirkens bekjennelse, noe som bør få utslag i at den dømte får hjelp til å bruke Guds ord og ta del i nattverdfellesskapet.

4 Bibliografi

- «Alminnelige bestemmelser for Ordning for hovedgudstjeneste». Den norske kirke: *Gudstjenesteboken 2011*.
- «Alminnelige bestemmelser for dåp». *Den norske kirkes gudstjenestebok 2011*
- Botvar, Pål Kjetil & Schmidt, Ulla (red.) (2010). *Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering*. (Oslo: Universitetsforlaget)
- Chr.Vs NORSKE LOV, Anden Bog, Cap.5, 6. Art. V. *Kong Christian Vs Norske Lov, 1687* (Universitetsforlaget 1982 – tilrettelagt for internett)
- «Den norske kirke i tall – 2014», Kirkerådet (kirken.no)
- «Den norske kirke». Regjeringen – barne- og familiedepartementet (<https://www.regjeringen.no/no/tema/tro-og-livssyn/den-norske-kirke/id1217/>)
- Ellinggard, Stein (2021). *Frelst i en fei? – En kritisk undersøkelse omkring bruken av drop in-dåp i Den norske kirke fra 2015-2020*. (Bispemøtet/Olavstipendseminaret 2022, publisert som pdf på kirken.no)
- Hegstad, Harald (2009). *Den virkelige kirke. Bidrag til ekklesiologien*. (Trondheim: Tapir Akademisk Forlag)
- Hegstad, Harald (2019). *Dåpen – En nådens kilde*. (Verbum forlag)
- Høeg, Ida Marie & Gresaker, Ann Kristin (2015). *Når det rokkes ved tradisjon og tilhørighet. Nedgang i oppslutning om dåp i Oslo bispedømme. KIFO Rapport 2015:2*. (Oslo: KIFO Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning)
- Leivestad, Ragnar (2003). *Nytestamentlig gresk grammatikk*. (3.utgave ved Bjørn H. Sandvei) (Oslo: Universitetsforlaget AS)
- Mæland, Jens Olav (red.) (1985). *Konkordieboken. Den evangelisk-lutherske kirkes bekjennelsesskrifter*. (Oslo: Lunde forlag)
- «Ordning for dåp i hovedgudstjeneste». *Den norske kirke 2017*.
- Repstad, Pål (2020). *Religiøse trender i Norge*. (Oslo: Universitetsforlaget)
- «12025: Utvalgte nøkkeltall kirke, etter region, statistikkvariabel og år», Statistikkbanken (<https://www.ssb.no/statbank/table/12025>)